

Az avantgárd hőskorszaka még 19. századvégi művészet volt. Kevésbé ismert, hogy ennek a majdani mozgalomnak egyik kulcsszereplője Alfred Jarry, a patafizika gondolatának megfogalmazója volt. Pszeudo-tudományát szembeállította Wagner Gesamtkunstwerk gondolatával. Jarry mitológiája elsősorban az Übü-drámákban fogalmazódik meg, és személyes mítosza is döntően ezekből eredeztethető. A patafizika tudományát 1898-ban írt – de Jarry halála után megjelent – másik fő művének címszereplője, Dr. Faustroll művelte elsőként. Ez a mű tartalmazza az „új tudomány” Elveit és Céljait. Idézem: „*A patafizika a kivételek tudománya, de olyan világot tanulmányoz, ahol minden kivétel.*”

A Gesamtkunstwerk Wagner-féle felvetése gigantikus kísérlet: visszavezetni az emberiséget homogén és harmonikus világképéhez, ami Kopernikusz és Machiavelli tanításai nyomán fokozatosan – a tudomány számára úgy tűnik, megfordíthatatlanul – összművészet helyett specializálódott. Jarry viszont az összművészet orpheuszi programját a tudományok helyett a művészetek feladatává tette.

A Nagy Háborút a dadaista kiáltvány csak remélte, az olasz futurizmus már ünnepelte a pusztítást. A második világháború után a szürrealizmust kárhoztatta a felbolydult művészeti közélet. Okkal vagy ok nélkül kritikával kezdték ki az André Breton vezette alkotókat, a nyugat-európai, elsősorban párizsi szcénát. Az átpolitizált közegre szarkasztikusan reagált a patafizikusok rangos képzőművészekből, írókból, filmesekből verbuvált „titkos társasága.”

1948-ban, amikor a nemzetközi érintkezés újra lehetséges volt, kollégiumot is alapítottak. Tagjaik okkult külsőségek közepette rendszeresen összejártak. A legnevesebb tagok választotta Transzcendens Satrapa vezette a szellemi-kulturális egyesületet. Szeánszaik konkrét eredményeként számos ismeretlen Jarry-dokumentum is megjelent folyóiratukban, amelyben ismert és elfeledett művészek patafizikus oldalát is publikálták. Még az 1983-as Enrico Baj féle milánói nagy összefoglaló kiállítást megelőzően - már 1953-ban - megrendezték az *Expojarrysition* című kiállítást.

A Múcsarnok mostani tárlatának partnere a Collage de 'Pataphysique – akik a patafizikus szellemiségre alapozó művészeti tevékenység olaszországi önálló kollégiumaként – Jarry halálának centenáriumára készített korábbi kiállításukból hoztak egy rendkívül informatív válogatást.

A 70-es, 80-as években több magyar avantgárd művész is felfedezte a patafizikát, és alkotott Jarry szellemében, túrt-tiltott megjelenési lehetőségek közepette. Ekkortól egymást követték a magyarországi színházak erős társadalomkritikával megformált Übü király előadásai is. Ezekre mostani kiállításunkon is figyelmet fordítottunk, örömmel kötjük össze műveiket az olasz gyűjtemény és a magyarok anyagával a Múcsarnok remélhetőleg kánont szélesítő, de bizonynyal „művészetet művészettel csináló” kiállításán.

Szegő György DLA